

UČITELJSKI TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja v 1. in 15. dan vsakega meseca ter stoji za vse leto 3 gold., a za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise vzprejema uredništvo, naročnino in oznanila pa Milic-eva tiskarna v Ljubljani.

Štev. 12.

V Ljubljani, 15. junija 1889. l.

XXIX. leto.

Šolsko vprašanje in slovensko učiteljstvo.

Šolske debate v državnem zboru so bile dokaj zanimljive. Brali so jih učitelji in se pri tem postavljali na razna stališča. Nemški učitelji so največ pritrjevali nemško-liberalnim govornikom, slovenski učitelji pa slovenskim poslancem. — Avstrijsko šolo smemo prisposodabljati velikemu poslopju, na katerem hočejo stranke to pa ono dodati in popraviti po svojem okusu. Pri teh popravkih novega poslopja rušijo pa morebiti kamen za kamenom, ki je dobro vložen in dobro pristaja zgradbi. Slovensko šolsko poslopje se po nasvetovanih popravkih ne bode nikdar izpremenilo. Šolstvo po Slovenskem je na dobri podstavi, na podstavi namreč, katero so postavili užé pred 40 leti vrli šolniki: Slomšek, Einspieler, in drugi domoljubi, katerih naukov se slovenski učitelji zvesto drže. — Nemški konservativci se pritožujejo, da je morebiti tû in tam šolska mladina izročena učitelju, ki z otroci ni enake vere. Kaj takega pri Slovencih ni; in če nemški konservativci želé, da bi se pri vseh šolskih naukih oziralo na vero in moralo, ne moremo načelno temu ničesar ugovarjati, ampak le postavite se na praktično stališče. Mi menimo to tako-le: Šola mora biti v tem obziru praktična, da uči vse, kar človeku koristi t. j. da je človek trden v veri, trden v npravnosti in da je dobro podkovan z znanostimi in ročnostimi. Te discipline (veronauk, npravne čednosti, učne predmete) moramo lepo spojiti in se na nje enakomerno ozirati.

Kakor hitro pa damo prednost le eni teh disciplin, zanemarjamo druge. Odločimo n. pr. verouku 5 — 6 ur na teden in terjajmo, da se učenci marljivo učé vseh obširnih verozakonskih nauk, uspehi bodo gotovo lepi v tem važnem uku, a učenci bodo zaostajali v drugih naukih. Gojimo pa bolj nauke npravne, in zanemarjali bomo druge potrebne ročnosti. Naše dozdanje dobre stare šole so vsigdar skrbele, da so se vsi šolski uki naslanjali na verske in npravne podloge ter se vkupno drug z drugim gojili. Nemško šolstvo je v nekaterih obzirih bolje razvito nego naše; za realije imajo Nemci vsakovrstne pomočke, in drugega deželnega jezika nimajo v ljudski šoli. Ako bi se od slovenskih učiteljev še več naporov o tem in drugem obziru zahtevalo, morali bi jim pa pomagati merodajni faktorji, kajti slovenski učitelji se borimo še vedno z velikimi ovirami. Nastopni učitelj slovenski se bori najprvo z jezikom. Na učiteljišči izobraževal se je največ le v nemškem jeziku, v praktični službi se mora pa odločno slovenščine poprijeti. Boriti se mora še z drugimi neugodnimi šolskimi razmerami, n. pr.: sè slabo in neredno hojo v šolo, sè slabim šolskim poslopjem, z revščino otroško in sè svojo — kajti s 400 gld. letne plače težko dostojno živi kot omikan človek. Največ šol je po Slovenskem še takih,

katerim jemlje pouk v nemščini kaj veliko časa. Za realije nam vrh tega ne ostaje učil, s kakeršnimi so nemški učitelji tako zelo preskrbljeni. O ne, slovenskemu šolstvu še ni dobro postlano! To je priznal sam naučni minister v državnem zboru, ko so nemški liberalci očitali vladi podpore, katere bajè naklanja slovenskemu šolstvu.

Ozrimo se še na naše šolsko slovstvo! Še zdaj nimamo vseh knjig, ki bi se potrebovale na slovenskih učiteljiščih in na slovensko-nemških ljudskih šolah. Za poučevanje v nemškem jeziku rabimo užé dvajset let ene in iste knjige po slovenskih šolah; o njih smo užé davno dokazali, da so pretežke za male otroke. V višjih razredih (za 4., 5., 6. razred) bi potrebovali dobrih knjig za realije (zemljepis, prirodopis, atlas), a nimamo jih še v slovenskem jeziku! Štajerske in koroške šole imajo le nemške stenske zemljevide. — To so pomanjkljivosti našega slovenskega šolstva. Take in enake nedostatke naj našim šolam odstranijo merodajni faktorji, naša slavna vlada, poslanci i. dr. Kakor hitro bodo dobro urejene šole (gledé poslopij in hoje v šolo) in dobro plačani učitelji imeli še vse potrebne knjige in učila, radi bodo stopili v dogovor z domoljubi te ali te barve, da se odstranijo še mnogi drugi nedostatki. Slovenskim učiteljem je vzor dobra slovenska šola. To je njih stališče, in od tega jih ne odmakne nobena stranka.

Iv. Lapajne.

Domača vzgoja.

Piše **Jakob Dimnik.**

(Dalje.)

Z neprimernimi kaznimi uničimo pogosto v otroku veselje do dela, zato ne smemo z delom otroka nikdar kaznovati. Delo ne sme biti kazen, ampak otrok si mora predstavljati delo vselej kot nekaj koristnega in dobrega za človeštvo. Če delo n. pr. ni dobro zvršil, ker je bil len, mora je sevéda še jedenkrat pričeti; pa to ne sme biti kazen, ampak mora vzbuditi v njem zadovoljnost.

Če otrok svoje igrace zelo površno pospravi, ga moramo nekako tako-le opominjati: „Vidiš, ljubi moj, v takem neredu vender ne bodeš pustil svojih igrac, to ni lepo; pospravi jih še lepše, kakor včeraj“. Ravnajmo torej tako, da se slabo delo pristudi otroku, dobro pa, da ga zadovolji.

Premnogi otroci se v prvi mladosti zelo omehkužijo; nečimernost, samoljubje in sebičnost se jim tako globoko vcepi v srce, da se čestokrat vzbudi v njih oblastna misel: „Jaz sem gospod; ves svet je le radi mene tù; vse dela samo za-mé!“ Kakor se vse čednosti in nečednosti pri otroku še le vzgojijo, tako godí se tudi z nečimernostjo, samoljubjem in sè sebičnostjo. „Dête vender, kako lepo ti pristojí nova obleka, kako lepa si v njej!“ Tako govori se pogostoma deklicam; če pa stariši tega ne storé, občudujejo jo pa sorodniki, prijatelji in znanci. Radi tega hoče otrok potem vedno imeti novo obleko, in če mora zopet staro oblačilo obleči, postane nezadovoljen.

Pri dečkih se ni toliko bati, da bi postali nečimerni zaradi obleke; nečimerni in ponosni pa postanejo radi zavoljo njihovega znanja. N. pr.: „Prijateljica pride na obisk. Takoj pokliče malega dečka in ga pričnè občudovati. Povprašuje ga to in uno, se mu prilizuje, ga bôža in poljubljuje, da se dečku užé nadležno zdí. „Povej mi še jedenkrat ono lepo pesmico, ki si mi jo zadnjič tako lepo pripovedoval!“ — „Pokaži no, kaj si lepega narisal!“ oglasijo se mati. Potem nagnejo se k prijateljici ter ga po tihem hvallijo: „Za to starost je naš sinček res razumen in priden i. t. d.“; hvale ni ne konca, ne kraja. Otrok se pa med tem časom sam igra in se dela popolnoma gluhega pri tem po-

govoru. Čudno je pa to, da otroci nikdar tako zvesto besedi ne vlečejo na ušesa, kakor če se po tihem pogovarjamo o njih. Čisto naravno je tudi, da napravijo taki tihi pogovori na otroke tudi velik vtis; to imajo za resnico, tū spoznajo, kako so modri. Ker pa mati pri vsakem pohodu take govorice ponavlja, se otrok kmalu prepriča o važnosti svoje osebe.

Napaka tiči torej v tem, ker je otrok središče vseh zabav in pogovorov in ker čuti, da je največji zaklad svojih starišev.

Nekateri mislijo, da postane otrok potem hvaležen svojim starišem, če mu pravijo, da so vse stvari zaradi njega na svetu. N. pr.: „Peč greje mojega otroka;“ „krava daje mojemu otroku mleko;“ „drevo rodi dobro sadje za te“ i. t. d. Ni čuda torej, če otrok misli, da je vsemu gospodar; ko pa spozná, da je varan, čuti se nesrečnega. Ravno to veljá tudi o vednih poljubih, kojih otrok niti ne zahteva; večkrat si misli pri tem: „Da bi me pač ljudje v miru pustili, da bi se igral!“ Treba se je zelo varovati takih sorodnikov, prijateljev in znancev, ki otroka od igrač vzamejo in ga poljubujejo i. t. d. Takim ljudem moramo otroka skriti, kajti tem je vsejedno, čeprav otroka s prilizovanjem, ki veljá prav za prav starišem, vsega pokvari. Otrok ima take ljudi mnogo radi, ki se pečajo več z njegovimi igračami, kakor pa ž njim samim. Najbolje je torej, da otrok nikdar ne sliši, kako ga imamo radi; v njegovi prisotnosti ne smemo nikdar o njem govoriti; potem gotovo ne bode nikdar samega sebe precenjeval. Tudi o njegovi vzgoji ne smejo oče in mati v pričo njega govoriti. Vzgojevati moramo torej prav po tihem; otroci še zapaziti ne smejo, da jih vzgojujemo.

Sebičnosti naučé se otroci včasih tudi v otročjih tovarišijah. V otročje tovarišije pa mora otrok sicer zahajati, kajti če se odrasli ljudje z otroci še tako po otročje igrajo, vender se ne znajo nikdar tako igrati, kakor otroci, in otrok, ki preveč z odraslimi občuje, postane prekmalu star v modrosti. Razven tega so pa otročji shodi prav dobro vzgojevalno sredstvo, ker je otrok popolnoma enakopraven med svojimi vrstniki. Prav v otročjih družbah se morajo vse otročje zarobljenosti ogladiti in čednosti izobraziti, kojih se pri odraslih nikdar naučiti ne more, ker se čuti podrejenega in odvisnega. Mislimo pa tū prave, res otročje, nedolžne družbe, v kojih se otroci prav nedolžno zabavajo.

V otročjih družbah vcepi se otrokom prav rada sebičnost. N. pr. Otroci uživajo sadje. „Ljubček moj“, pravi skrbna mama svojemu sinu, „bodi le pameten in ne dajaj drugim otrokom najlepših hrušek!“ Drugokrat mu dá mati zopet na skrivnem kaj dobrega, ne da bi družba to zapazila.

Otročje družbe moramo za lastne otroke bolj pametno uporabljati; domač otrok mora biti z manjšim in slabšim zadovoljen in kar je kaj boljšega, naj dobijo tuji otroci; tudi v prepirih morajo domači otroci odjenjati, če so prav nedolžni.

Ko tuji otroci odidejo domov, moramo se s svojimi otroci vselej potem pogovarjati, kaj smo dobrega in lepega zapazili na njih; zgodi se pa, da se mati in oče čestokrat prav nasprotno izražeta o njih. Prav radi opomnijo svoje otroke na razuzdanosti malih gostov in končajo z opazko: „Naš sin pa kaj takega nikdar ne počénja! To je škodljivo. Bolje bi bilo, ako bi se oče in mati med sabo na tihem n. pr. tako-le pogovarjala: „Sosedov Ivan, ki je bil danes pri nas, se je pri jedi prav lepo obnašal; nobene drobtinice ni raztresel po tleh; tudi njegov sedež je prav snažen; in kako pazljiv in postrežljiv je bil! Padel mi je namreč klopčič na tla, takoj je skočil s stola in ga pobral; da bi bil pač še naš sin tako postrežljiv!“

Taki pogovori pa tembolj vplivajo na otroka, čim manj ga imamo za mar. Otrok ne sme nič zapaziti, da s takimi pogovori hočemo vzgojevalno naj vplivati.

Če stariši tuje otroke v goste povabijo, je njihova dolžnost, da tudi tē enako sē svojimi otroci vzgojujejo. Prigodi se, da postanejo mali gosti razposajeni, a stariši se jim ne upajo nič reči, ker se bojē zamere pri stariših teh otrok. Zato je prav, da vabimo otroke le takih starišev, ki so toli pametni, da niso nevoljni, ampak so še celō hvaležni, če jim napake njihovih otrok razkrijemo. To moramo zahtevati tudi mi od tistih starišev, h kojim svoje otroke pošiljamo. Iz doma pokažejo otroci čestokrat nove senčne strani svoje, in tuji ljudje zapazijo mnogo napak, koje mi pregledamo, zato ker smo jih vajeni. Zaradi tega je želeti, da stariši, kojih otroci med sabo občujejo, svoja opazovanja med sabo vzgoji v korist drugi drugim razodevajo. Ko pride naš otrok od sosedovega dečka zopet domov, drži se znabiti prav nevoljno, ker ima sosedov deček lepšega konjička, kakor on. Nevošljivost se mu hoče vcepiti. „Tvoj konjiček je pa tudi dober, moj ljubi otrok; le poglej, kaj vse zná! Uprežemo ga lahko v voz i. t. d.“ Kolikor bolj si zná otrok sē svojimi igračkami igrati in kolikor bolj ga samodelavnosti vadimo, tembolj se iztrebi nevošljivost iz njega. Nevošljivost vzbudi se le pri takih otrocih, ki svoje igrače samo gledajo, ne razumijo pa se ž njimi igrati. Če tuji otrok našega nehotē razžali, suni, udari ali mu kaj pokvari, še omeniti ne smemo o tem. „Saj ni nič slabega mislil“, naj mati reče, če je treba, „to bode kmalu bolje“.

Otrok mora za vsako reč prositi in se za vse tudi zahvaliti. Da je pa oboje odkritosrčno, mora otrok spoznati, da se trudimo, da bi mu ustregli. To pa je mogoče otrokom spoznati sē samodelavnostjo, ker umeje potem ceniti naš trud, zato, ker so sami poskusili, kako težko je delati in služiti vsakdanji kruh; prav radi tega je njihova zahvala potem odkritosrčna.

Razvajenec, kojemu preveč strežemo, nikdar odkritosrčno ne prosi in se tudi nikdar odkritosrčno ne zahvaljuje, ampak izraža svojo zahvalo le tja v en dan, ker misli, da smo mu dolžni ljubavosti skazovati.

Pri tej priliki naj opomnimo še nekaj o molitvi malih otrok. Molitev malih otrok ne sme biti nič drugega, kakor prošnja in zahvala temu, ki otroku vse dá. Najprvo se mora ljubezen do Boga v otrokovo srce vcepiti. Kakor smo užē v jednom prejšnjih odstavkov omenjali namreč pri „vzbuditvi pobožnega čuta“, pa otrok težko tako bitje ljubi in spoštuje, koje ne vidi. Najprvo se mora naučiti ljubiti svoje stariše, vzgojitelje in prijatelje, sploh vse, od kojih kak dar dobí, torej taka bitja, ki je vidi. Otrok mora čutiti odvisnost od svojih starišev, mora jim biti hvaležen. Otroka moramo tedaj užē zgodaj dobro vzgojiti in potem bode še-le znal odkritosrčno moliti. Pri tem opomnimo ga na prirodne prikazni, na dan in noč, na vremenske prikazni i. t. d.; povejmo mu tudi, da je Bog, ki vse to dela, ohranja in vlada, da ljudje vseh teh prikazni ne morejo napraviti, pa tudi ne izpremeniti. Tudi na rastline in sploh na vse, kar se brez človeške pomoči godí, moramo otroke opozarjati in mu povedati, da vse to le Bog vodi in vlada. Popolnoma nemogoče je, da bi si otroci Boga drugače predstavljali, kakor v človeški podobi. Poglavitni namen je le, da se otrok uči Boga ljubiti in da čuti, da je odvisen od njega. Še-le potem se sme otrok učiti nekaj kratkih molitvic, kojih zapopadek naj bode prošnja in zahvala za prejete dobrote.

6. Bolni otrok.

Popolnoma napačna je trditev, da se pri bolnih otrokih pravilna vzgoja ponesreči. Trdil pa ne bodem, da bi ne bila vzgoja bolnih otroh težja, kakor pri zdravih, kajti če telo obolí, tudi vsled tega duh, kolikor toliko opeša; sploh pa, če se priklati bolezen v hišo, trpi pravilna vzgoja ne samo pri bolnih, ampak tudi pri drugih še zdravih otrocih.

Dognano je tudi, da tisti stariši, ki so bili toli nesrečni, da jim je umrl jeden ali več otrok, drugim otrokom, ne prav iz opravičenih in pametnih vzrokov, dovolijo vse, kar le želé. Vsaka najmanjša želja se jim izpolni in s tem vzgojuje se trmoglavost. Če so pa ti otroci znabiti še nekoliko bolehní, potem bi jih taki zaslepljeni stariši najraje spravljene imeli v „škatljicah“ in — dobre vzgoje je konec. Še celó v takih družinah, v kojih navadno zeló gledajo na dobro vzgojo, se zgodi, da kar mahoma zabredejo na napáčno vzgojevalno pot, če otrok zbolí. Največjo napako pri bolnih otrocih s tem napravimo, če jim kažemo, svoje sočutje in jih preveč pomilujemo. Res je sicer, da trpí vsaka mati in vsak oče, če je otrok bolan, navadno še več, kakor otrok sam. Kaj pa dosežemo s sočutjem in pomilovanjem? Nič drugega, kakor to, da otrok potem svoje bolečine še bolj občuti; v takih slučajih joče tudi, če nič bolečin ne trpí. Bolni otrok mora tedaj vedno vesele obraze okrog sebe viditi in tudi nekoliko več zabave mu moramo privoščiti.

Čimbolj omikan pa je človek, tembolj zna zatajevati svojo bolezen, ker ga zanima vsaka dnevna novica in pozabi na ta način na svojo bolezen. Predstavljajmo si n. pr. človeka, komur vse drugo nič mar ni, ampak skrbi le za svoj vsakdanji kruh. Če tak človek zbolí, ne misli v bolezni na ničesar drugega, kakor na svoje revno stanje in s tem si zeló pohujša svojo bolezen.

Če bolnemu otroku pripovedujemo kako lepo povest, pozabi popolnoma na svoje bolečine in zato je prav, da ga, kolikor le mogoče, zabavamo; le počitka in spanja mu ne smemo kratiti.

Zeló nespametno je bolnemu otroku z zdravnikom žugati ali strašiti ga. Zdravnikov prihod mora biti otroku prava sreča, v njega mora imeti največje zaupanje ter mu biti popolnoma udan in pokoren. Če je otrok splošno dobro vzgojen, tudi v bolezni ni preveč nadležen. Svojeglavnosti pa tudi v bolezni ne smemo prizanašati. Sevéda kaznovati ne smemo takoj bolnega otroka, ampak njegove neumne in nepotrebne želje mu moramo z veselimi zabavami izbiti iz glave, ker izkušnja nas učí, da bolni otrok vsejedno ne postane zadovoljen, čeprav ustrezemo njegovi želji. Zdravniki imajo mnogokrat prav dosti sitnosti z bolnimi otroci, ker ne morejo zvedeti iz njih, kaj jih bolí. Skrbeti moramo tedaj, da otroci razločno govoré in da znajo imenovati posamezne dele telesa. Vzgojevalni način naj se pri bolnem otroku od zdravega razločuje le v tem, da bolnega otroka ne kaznujemo za vsak prestop, ampak mu zabranjujemo z veselo zabavo, da ne dobí prilike grešiti.

Ako pa ni prav nič več upanja, da bi otrok okreval, no sevéda potemtakem ne bode nihče zameril starišem, če otroku v zadnjih urah njegovega življenja tudi vsako željo ustrezajo, da mu znabiti še jedenkrat malo veselja napravijo. Ako se pa otroku na bolje obrne in postaja od dné do dné boljši, mu pa ne smemo nič več tako pogosto streči, in polagoma ga moramo vaditi zopet na pravilno vzgojo; če se to ne zgodi, se bode otrok tako dolgo, kolikor le mogoče, delal bolnega ali vsaj bolehnega. —

(Dalje prih.)

Svitoslav i Danica.

Sicer je Svitoslav v Danici leta 1868 napel še nekaj drugih mičnih pesmic; str. 235 nahaja se poslovenjena „V petere kervave rane Kristusove“: Moj Prijatelj! Ženin duš preblagi, — Ljubim čez vse Te preserčno itd. Str. 258:

[Kdo je mračnjak?

Komur prav je: luč al mrak,
On mračnjakov je mračnjak!

Zmota stavi nad oblak,
Vero pa pod polovnjak,
To ti pravi je mračnjak.

Sebe dviga na svečnjak,
Drugim pa je vsim gorak:
On sebičen je mračnjak.

Marsikteri volkodlak
Voši seb' le pšeničnjak,
Bližnjemu le ovsenjak:
On medvedji je mračnjak.

Spaka nejevérnih spak,
Volkohlepen mesenjak,
Bebec mu je vernik vsak:
To brezbožni je mračnjak.

Se z oliko novo baha
In s pestjó po cerkvi maha,
Po Tataru ko Kozak:
On „olikan“ je mračnjak.

Vso resnico gerdo psuje.
Se za černo laž vojskuje:
Nove dobe ta černak
Zapečaten je mračnjak.

Marija tolažnica.

(Poslovenjena str. 293.)

Če res povsod,
Kjer kolj si bod',

Pomoči ni nobene,
Beží ves up od mene;

Ostane še
Mi Mati le:

Marija je pomoč,
Le beží dvoma noč!

— v.

Izdajavec.

(Samogovor str. 309.)

Vém, da stvar sem zaničljiva,
Sam pred sabo me je sram;
Toda kaj čem slaba reva? —
In pa — sej nisem le sam!

Kar počenjam, to gerdó je:
Jaz sem zgrešil pravo pot!
Vero, narod — to oboje
Vergel sem za dnarje v kot.

Vsak pošten me omiluje, —
Rad bi skril se pred ljudmí;
To pa vender je še huje,
Ker pokoja v sercu ní!

V nedeljo 22. nov. napravila je Čitalnica slovesno „Besedo“ na korist ubogim šolarčkom za zimska oblačila. Prolog je v nemškem jeziku zložila gospa Šolmajerjeva, poslovenil pa g. L. J. t. j. Luka Jeran v 21 kiticah na. pr. 1: „Burja brije, drevje póka, — V izbici pa mat' sedí, — Tam sedí, na mrzlem joka, — Ker jej skrb srcé topí . . . 21: O kako bodo hvaležne — Slave mlade srčica! — Vse darove bodo nežne — Vam sprosile od Bogá.“ Pevkinja je govorila slovénski prolog s prekrasnim vspéhom; ne moremo si pa kaj, da ne bi s pohvalo omenili tudi prevoda slovenskega, ki se prav izvrstno oklepa izvrstnega izvira, pravijo Novice (str. 395).

O Slov. Matici je bil Jeran vseskozi v skrbéh, ali bodo njene knjige brez graje gledé verne in npravne katoliške, in kadar se je obravnavala „Verna ali dogmatika katoliška“ po izgledu Jirsikove, opazil je resno: „Nekako s težavnostjo res se je k temu večina dobila; mi duhovni pa moramo v prihodnje pomočkov iskati, da več cerkvenih bukev, znanstvenih, nekoliko v višem pomenu podučljivih, plemiških itd. med narod spravljamo. Mi nikakor ne smemo zastajati na cerkveni ledini pri napredujočem drugem slovstvu, in naj berže bo treba poti še le iskati, po kateri bomo svoj namen doverševali (str. 4)“. — Hudo se je boril tudi v tem letniku z liberalnimi časniki, tako tudi z „Laibacherico“, češ, „konkordatolušivko“ itd. (str. 21). Rèzno je vést izpraševal „auchkatolikom“, češ, to so „češpljevi katoličani, puhlorepní katoličani“ itd., vzlasti v krepkih spiskih z naslovom: „Novo berilo iz vsih vetrov“ (str. 234). Farmani pri škofu duhovna prosijo (253). Med in Pelin: Kaj je sramotno pod solncem? Sramotno je, ko je kdo čevljar, pa psuje čevljarstvo; sramotniše je, ko je kdo Slovenec, pa psuje slovenstvo; naj sramotniše je, ko je kdo katoličan, pa psuje papeža in katoličanstvo (348).

„Vsak človek vé, da pol „Danice“ — to nikamor ne kaže; kdor se je bil tedaj le za pol leta naročil, naj skusi naročilo jaderno obnoviti še za drugo polovico. Kdor se hitro naroči, se dvakrat naroči. — Ali po drugi strani je spet bolje polovica kakor pa

čisto nič; ako je bil kdo tedaj prvo polletje brez Zgodnje Danice, naj si jo gotovo zdaj naroči, da bo imel saj kolikor toliko nébesnega sijanja v hiši. Težavno dostikrat je današnje dni naročniku za naročilo beca skoledovati; težavniše je pri duhovskih opravilih neprenehoma Danici streči; naj težavniše pa: Slovencem brez cerkvenega lista biti. Kaj čemo tedaj? Kdor se bode na Danico naročil, in kdor bode vanjo pridno dopisoval, bo s tim pokazal, da je mož, ki je naše besede in misli razumel. Zdaj pa Bog blagruj Vam za to, kar je bilo, kar je, in kar bo (str. 202)!“ — „Tako kaže, da bo treba pa le še vpreči se za novo leto 1869 in delati dalje na cerkveni ledini: za vero in narod. Torej Vas priljudno prosimo, prečastiti rojaki, ki ste Božji! poprimite in pomozite tudi Vi z naročevanjem in pisanjem! Ko bi kdo mislil Danico opustiti, naj se kar hitro skesá, zakaj ta misel je nespamet. V novo pa naj letos pristopi iz vsake duhovnije eden ali k večjemu dva, iz vsacega mesta najmanj štirje ali njih pet. To se bo v Blaznikovi naglo-tiskarnici malo poznalo, pri Slovencih pa veliko — zastran koristi, kakor upamo. List veliko skerbi in truda stane: naj se zato tudi obilno bere, da delo ne bo šlo po Savi. Danični gg. pisavci — če jih je tudi nekaj malo manj kot listja in trave — so vse hvale vredni. Bog jim njih trud obilno povračuj! Prosimo še nadalje. Confortamini et estote robusti (406)!“ — Spisal pa je v tem letu posebej:

26. *Čast Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji!* Kratek molitvenik za vse stanove, posebno za šolsko mladino. Zbral in spisal Luka Jeran. V Ljubljani 1868. 8. 348. Zal. Gerber.

27. *Kratek poduk od višnjevega škapulirja na čast brezmadežne Marije Device z zapisnikom odpustkov.* Posnel iz bukvic reda Teatinskega v Rimu poterjenih, in založil za bratovščino L. Jeran. V Ljubljani 1868. 8. 23.

E.

XXII. 1869. Poslavljenje. „Nisem iskal, nisem prosil, nisem zato delal: ker so mi pa vender Njih Svetost papež Pij IX. na dobrotno priporočilo Premilostnega škofa preč. g. Jerneja Vidmarja podelili počeseenje „Svojega častnega kamer-nika“ (Cameriere d' onore in abito paonazzo), sem to posebno milost sprejel s posebno radostjo in hvaležnostjo“ — piše (str. 178) vrednik Zg. Danice. — Nato pravijo Novice (str. 184):

Domače pa vendar tudi očitno čestitanje. „Nekteri čestitelji in prijatelji blazega vrednika „Zg. Danice“, veseli njegovega že omenjenega poslavljenja, so napravili si zabavo, da so v prijateljski družbi novega Monsignora L. Jerana nenadoma kinčili s primernim duhovskim ovratnikom violične barve. Nočemo omenjati pristrčnih zdravic, ki so se glasile o tej priliki okinčenemu Monsignoru na zdravje, v imenu posameznih in slovenske duhovščine sploh, ki je, kakor vemo gotovo, sprejelo radostno to poslavljenje, — sv. Očetu Piju IX., ki naj bi bili „vates“, da bode to prva stopinja k še primernejšemu povišanju itd. itd.; namesti njih naj priobčimo pesmico, ktero so izročili ljubljanski gg. bogoslovci v posebno počeseenje prečastitemu gospodu

Monsignoru L. Jeranu.

- | | |
|--|---|
| a) Junak na polju dušnem bije
Za vero in za narod boj,
Na prsih mu „Danica“ sije,
Pred njo se vmika vražni roj. | b) Drži se krepko, se ne gane,
Stoji navalom trdno v bran;
Moč iz Néba so mu dane,
Tako se trudi noč in dan. |
| c) Kar pokne glas na Vatikanu,
Ki, varh sveta, to čuje vest.
„Proslava, blagor mu, ki brani
Narodu vero, sin mi zvest“. | d) In na perotah urnih begne
Na tla slovenska le-ta glas,
Ter vsacemu do serca segne,
Kar Cerkvi in Vam je vdanih nas. |

e) Zatorej družba naša vdana
 Vam kliče danes vsa na glas:
 „Bog živi dolgo še Jerana,
 K' bori z „Danico“ se za nas!“

„Zavoljo čedalje večí pritežnosti dvojnega opravila sem po viš. dovoljenji duhovsko pastirstvo pustil, da bi mogel z večim pridom „Danico“ vravnavati; naj se torej za naprej oddaja v duhovski hiši ali farovžu stolne cerkve (v 2. nadstrop.), kar se do mene pošilja“ — skromno naznanja (str. 362) vrednik Zg. Danice.

Papeževa himna, poslovenjena vže l. 1859, se je v tem tečaju ponatisnila (str. 111), češ, pripravna o zlati maši in družih cerkvenih prilikah. Posebej pa je zložil Svitoslav čestitko Piju IX. za zlato mašo (str. 114) na pr.: „Vernih serc na milijone — Veselí se dans povsod, — Sveti Oče! nove krone, — Ktero Ti današnji god — Zmagovito in s častjo — Je posadil na glavó itd.“ — V l. 20 je dal ponatisniti pesem „Vnebohod“, zloženo že l. 1843, v 10 kiticah p.: „Oblažénje dokončano, — Volja spolnjena Očeta — Je v zatrenje kačje glave — V odkupljenje cel'ga sveta itd.“ —

Mesenež v dvéh ognjih.

(str. 200).

Te žgal na zemlji ogenj je meséni,
 Ki nisi hotel ga krotiti;
 Zató zajél te ogenj je pekléni,
 Ki več ne dá se pogasiti!

Dva časa zaničevavcu posta.

I. Pretekli čas.

Človek si ti menda kužje „rase“,
 Jéš o postnih dneh mesó, klobase;
 Čakaj! hodil še boš brez trebuha,
 Milo mervice beračil kruha!

II. Sedanji čas.

Bil si človek nekdaž kužje „rase“,
 Jédel o postnih dneh mesó, klobase;
 Zdaj pa hodiš gladen — brez trebuha,
 Milo mervice beračiš kruha!

Pogovor na smertni postelji.

(str. 201).

Liberaluh satanu.

Sem orál ledino „liberalno“,
 Strašno mahal čedo „klerikalno“,
 „Fortšritu“ podajal zlati ključ,
 In povsod razširjal novo luč,
 Množil zgolj „inteligenc“:
 Beži, černa „Ekscelenc“!

Satan.

Kar je dobro, lepo, res,
 Čertil si ko černi bes,
 Zoper cerkev serd ognjeni,
 Stregel je edino meni; —
 Takim ne odpró nebes:
 Tiček moj, le pojdi les! —

Sprelepa je čestitka, katero je zložil Svitoslav „Sv. Očetu Papežu Piju IX za obletnico Njih izvolitve in kronanja“, katero je govoril pri vedrilnici katoliške družbe 20. rožnika zvečer D. Biténeč, in se v 23 odstavkih nahaja na str. 208. Na primer bodita:

1. Molitve in hvaležnosti darovi
 Se dvigajo današnji dan v nebó,
 Na Jutru, na Večeru vsi svetovi
 Očeta svet'ga se spominjajo . . .

23. Katoličani mi smo vsi pošteni,
 Za vero, papeža je vsaki vnet;
 Zató z menoj zdaj slehern klic zažéni:
 „Bog živi Pija nam še mnogo let!“

Čvrsta je tudi Glasovanka, ki jo je pri besedi za uboge otročice v čitavnicí Ljubljanski govorila Ančika Žužkova, in je tiskana na str. 413 v petih kiticah p.:

1. Angelj Božji znad višave
 Gleda na zemljé nižave,
 Vidi revčke mnoge, mnoge
 In sirote preuboge.

Tu so v mrazu, tam so v sili,
 Lačni, da Bogú se smili!
 Groba žuga črna noč:
 Oh, kje zánje je pomoč? itd.

„V pojasnjenje slovníško naj omenimo, da pišemo „Božji“ in „božji“; „Božji“ z veliko čerko, kadar je namesto „Bogov, a, o“, Dei, Gottes; „božji“ pa kadar je prilog divinus, göttlich (str. 87). — Govorí se, da ima priti Vodnik po premnogih težavah na svetlo v oblikah, v kakoršnih je izhajalo znano „Klasje z domačega polja“. Zeló obžalovali bi to, če tudi g. Levstik prevzame odgovornost, ker po tem takem Vodnik ne bo več — istiniti Vodnik (str. 216)! — K besedam škofa F. Dupanloupá o občnem cerkvenem zboru (Treba je Boga in večnosti) pravi: Take besede imajo pač kaj več v sebi kakor pa korenjeva in kislorepna politika „Tagblattova“ z neslanimi čenčami o „bevormundungah“ in „geisttödtungah“, kadar in kjer je katoličana dolžnost Cerkvi pokoršino skazovati. Brez reda in pokoršine ni nikjer nič prida, ne pri vojaštvu, ne pri družih službah. Kdor pravi, katoličan sem, pa vedno nergá zoper naredbe svoje vere in cerkve, taki je prav zanikaren in zaničljiv človek in ni vreden, da hlače nosi; bolj bi se takemu „figovcu“ podala beduinska halja pri njegovi pohlepnosti po beduinski prostosti (124). — „O heil. sankt-Florian! zünde das Haus meines Nachbars an, nur nicht das meinige“. Ali po naše: „Oh preljubi očka medved, pojdite sosedov oves smukat, — le mojega mi pustite! Po Tagblattovo pa: „Udri po cerkvi in duhovstvu, s čimur moreš, — če tudi na vse zadnje s slovenskim betom (str. 145)!“ — Kar je „Laibacherica“ postala liberaluška, kar je izhajati jel „Tagblatt“, in v duhu ž njim se bratiti „Narod“, boril se je Jeran vedno in vedno v Danici proti njih liberalizmu v lastnih spiskih, v „Ogledu in Razgledu“, posebno gorjupo v „Pelinovcu“, pa tudi v „Vedrilkah in Budilkah“ — kakor v prejšnjih, tako i v pričujočem letniku. — Razun tega so spiski na pr.: K novemu letu 1869 (št. 1). — Svobodni zidarji (str. 51). Dve ali tri zoper lažnjive preroke današnjih časov (74). Tagblatt na šeškalici pri mladih Slovencih (144) itd. — „Le hitro k naročilu na Zg. Danico za l. 1870! . . Vredništvo našemu edinemu cerkveno-politiškemu listu prav z veseljem svoje moči daruje, tiskar lične čerke in obliko: Vi pa, véрни in verli Slovenci, darujte svojo zdatno podporo! Naročujte se, in pišite! Pa prav obilno (418) itd.“ — Msg. Jeranu gre hvala, da so ponatisnjene po Zg. Danici l. 1868—9 tudi posebej prišle na svetlo, sploh vse premalo čislane izverstne:

Prestave naj lepših himen sv. cerkve. Poslovenil J. Bīlc. V Ljubljani 1869. 8. 42. Natis. J. Blaznik. Založil L. Jeran.

P o č i t n i c e.

„Kolikor glav, toliko misli“.

Preteklo je užé 20 let, odkar je bila izdana dozdanja šolska postava. Njeni ustanovitelji gotovo niso mislili, da bode le malo let čakala. Pričakujemo, da bode večina državnih poslancev delala na to, da nova šolska postava zadobí lepo, čisto, vsestransko dobro formalno, kakor materijalno obliko, brez peg in madežev. Vsakateri pa bode v prvi vrsti gledal na materijalnost tega, kar se mu podá, torej na vsebino.

Da bode tedaj nova postava zadobila povsod priznanje, in da jo bode vsakdo z veseljem licem čital, treba bode se ozirati tudi na počitnice, ali na učni čas. Dozdanji ukaz šolskega učnega reda pravi v §. 8.: „Šolsko leto trpí 46 tednov. Po navadi se šolsko leto začénja mej 1. dnevom septembra in mej 1. dnevom novembra meseca“ i. t. d.

Na deželi je navadno trajalo šolsko leto 46 tednov, a v glavnih in manjših mestih (večinoma) pa le 44 tednov, torej je razlike 2 tedna. Ali bi ne moglo biti povsod enako dolgo šolsko leto, ali enako dolge počitnice? Mar smo mi toliko bolje (?) plačani, da moramo dva tedna dlje poučevati ter nezdravi šolski vzduh po letu dlje sopsti? Zakaj bi ne bilo tudi na deželi dva meseca počitnic, kjer so otroci še bolj počitka potrebni, nego po mestih!

Pa užé slišim tihoma govoriti: Tù je zopet nekdo, ki si želi počitka — le počitka, nič dela. — Zopet drugi meni: V mestih kaže urnik več ur pouka na teden; mestjanski učenci so bolj nadarjeni, kakor kmetski, imajo več časa učiti se, dohajajo bolj redno v šolo, i. t. d. Vsemu temu se lahko oporeka. Da si ne želim le počitka, naj omenim tù, da se lahko vsak teden ena ura ali več k zdanjim dodá, in kmalu bode toliko ur vkup, kolikor je odločenih za dva tedna. Tako bi se nobena ura ne izgubila pri pouku in vender bi bili v dolgosti učnega časa vsi jednaki, pa tudi urnik bi dobil več ur na teden. Da so tudi kmetski otroci talentirani, je razvidno iz tega, ker je mnogo inteligentnih ljudij kmetškega stanú. Sevéda so tudi tù, kakor povsod, izjeme. Otroci na deželi imajo mnogo domačega opravila, kar bi jih zopet opravičevalo k daljšemu počitku ter s tem rednost hoje v šolo zvekšalo.

Pa če se enaka dolgost počitnic povsod ne doseže, to nas ne bode toliko bolelo, a veliko neprijetnejše se nam dozdeva to, da se počitnice — velike namreč — v raznih okrajih tudi z raznim časom začénjajo. Mar ne bi bilo boljše, da bi se čas na tanko določil, ali bi se nastavljal začetek šole v času od 1. do 15., ali od 15. do 1. istega meseca. Zakaj?

Počitnice so zato, da se učenec in učitelj od trudapočnega dela odpočijeta, ne toliko telesno, ko duševno, in da si v tem času pridobivata novih močí za nadaljno delo. Jako priličen čas bi bil za to vzpomladí ali jeseni. A ker je po letu nestrpno vroče v šolskih sobah, in kakor je telo tako tudi duh bolj len, zató se postavljajo počitnice navadno v poletni čas. Prav takó! a vender je ta razlika, da nekateri končajo pouk skoraj v začetku poletja, drugi v sredi in tretji proti koncu poletja. Pomislimo še, koliko počitnic ima oni, ki gre iz okraja, kjer so kmalu v poletju počitnice, službovat v drugi okraj, kjer se one pozno pričnó. On tedaj uživa še enkrat toliko prostosti, kot drugi. Ako bi pa nasprotno storil, bi pa nič počitka ne imel. Da pa slednje slabo vpliva na duh človeški, vé gotovo oni, kateri je užé kaj jednakega izkušal.

Glavni vzrok se mi pa zdí ta, da bi se učitelj veliko lažje na dalje izobraževal, ako bi bil začetek ali konec šole povsod v isti čas postavljen; to je, da bi počitnice povsod z istim dnem pričeli ali — če ne „in“ — končali. Kakor se zbirajo in shajajo dandanes užé najnižje vrste ljudje, isto takó je potrebno tudi nam, da vsak svoje misli pové in drug drugega poučuje. Dandanes stopa ljudstvo vidno višje v vseh krogih, zato pač ravno mi zaostajati ne smemo in v to bi bil najpripravnější čas v počitnicah.

Poglejmo si, kakó nepriličen je isti čas počitnic n. pr. v Novomeškem in Črnomeljškem okraji, katera sta si soseda. Med tem, ko se v prvem počitnice pričnó, se v drugem užé končajo. Ali je pa med ljudstvom teh okrajev tolika razlika? Ali med njihovi opravili? Ne! — Vsi so večinoma kmetovalci, kateri obdelujejo polje in vinograde ter gojí živino. Tudi podnebje obeh okrajev je bolj jednakomerno, vender v počitnicah pa taka razlika. Kako bodeš ti prisoten pri shodu, katerega tvoji sosedje napravijo, ko moraš domá poučevati, med tem, ko so oni prosti; isto takó je nasprotno. Mar te bode mogel tvoj sosed počastiti sè svojim pohodom pri kakem zborovanji, ako mora v šoli biti? — Zato se ni treba ozirati na vnanje delo, n. pr. na žetev, mlatev, trgatev i. t. d., ker kmetski otrok ima, kar sem užé enkrat omenil, vedno dovolj dela domá.

Ker gredo tù in tam šolarji z dežele tudi v srednje šole, se jim lahko prigradi, da imajo takrat dolge, ali pa nimajo nič počitnic. — Res, da je čas počitnic določevati, delo okrajnega in tudi deželnega šolskega sveta; a vender, če bode nova postava velevala od 1.—15. istega meseca se ima pouk pričeti, gotovo se bodo strinjale počitnice vsaj za jeden mesec v istem času. Če pride mestni učenec domov na počitnice in je domá še šola, nima občevanja z mlajšimi, in kadar so domá, jih moti. Tudi tebi je tako, dragi tovariš, če imaš kakega šolarja v mestu. On pride na počitnice, ti imaš pa še največ dela, ne moreš ž njim počivati, ž njim toliko občeovati, kakor bi hotel. Da bi se tudi počitnic spominjali in jih bolj natanko vsem šolam v istem času določili, bode gotovo vsaj večini izmed tovarišev po volji.

Z.

Poročilo o pošiljativah za „Prvo slovensko stalno učilsko razstavo“ „Pedagogiškega društva“ v Krškem.

(Dalje.)

19. Jana A. Komenskoga Informatorium za škola materinska. Preveo Vjencesl. Zabož Mařík. 1886. Knjiž. za učitelje. Knj. XVIII.

20. Ob uzgoju. Misli Nikole Tomesea. S talijanskoga preveo Skender Fabković. 1887. Knjiž. za učitelje. Knj. XIX.

21. Emil ili ob uzgoju. Napisao J. I. Rousseau. S francoskoga preveo Ivan Širola. Prvi dio. 1887. Knjiž. za učitelje. Knj. XX.

22. Metrični sostav. Priprava za praktičnu porabu u školah. Raztomačio Skender Fabković. 1872.

23. Statistika narodnjega školstva u Dalmaciji, Hrvatskoj in Slavoniji. 1875.

24. Jagodnjak. Sbirka pjesama i pripoviedaka. Priredio Ivan Filipović. 1878. Knjižnica za mladež. Knjiga I.

25. Dobra kućanica. Za ženska mladež sostavio Davorin Trstenjak. 1880. Knjiž. za mladež. Knj. IV.

26. Dobra kućanica. Sostavio Davorin Trstenjak. 1886. Drugo izdanje. Knjiž. za mladež. Knj. IV.

27. Vzordjenojsta ili kako da djevojka omili Bogu i ljudem. Sostavio Josip Gall. 1881. Knjiž. za mladež. Knj. V.

28. Savka i Stanko. Izvorna pripoviest. Napisao Davorin Trstenjak. 1882. Knjiž. za mladež. Knj. VII.

29. Učitelj u Jabukovcih. Pripoviedka za mladež. Napisao Josip Klobučar. Sa 32 slike. 1883. Knjiž. za mladež. Knj. IX.

30. U radu je spas. Poučna pripoviest za odrasliju seljačku mladež. Napisao Davorin Trstenjak. 1885. Knjiž. za mladež. Knj. XII.

31. Pjesmarica. Sto pjesama za mladež. Sostavio Fr. Š. Kuhač. 1885.

32. I. obća hrvatska učiteljska skupština u Zagrebu 1871. Izdao centralni odbor I. obće krv. uč. skupštine. 1872.

33. II. obća hrvatska učiteljska skupština u Petšinj 1874. Izdao centralni odbor obćih hrv. učit. skupština. 1874.

34. III. obća hrvatska učiteljska skupština u Osieku 1878. Izdao centralni odbor obćih hrv. učitelj. skupštine. 1879.

35. Sielo za zabavu i pouku. Slozio za djevojčice Janko Tomić. 1887. Knjiž. za mladež. Knj. XIII.

36. Pripoviedke za mladež. Sa 20 Slika. 1882. Knjiž. za mladež. Knj. VIII.

37. Kr. Šmida izabrane pripoviedke za mladež. I. Pisanice. Hrvatski pripovieda Smiljan. Sa slikom. 1888. Ciena 20 novć.

38. dto. II. Božja providnost. 1888. Ciena 20 novć.

39. dto. III. Radnjak. 1888. Ciena 20 novć.

40. Pučke priče za odrasliju mladež. Priredio Skender Fabković. 1884. Knjiž. za mladež. Knj. XI.

41. Kr. Šmida izabrane pripoviedke za mladež. Hrvatski pripoviedu Smiljen. Sa tri vjestacki izvedene slike u bojah. Ciena 1 for. 1888.

42. Prva deset godišnjica hrvatskoga pedagogijska književnoga zbora 1882.

43. U proslavu desetgodišnjice školskoga zakona od 14. listopada 1874. 1884.

44. Prijan Fric. Preveo Milan Grlović. Preštampano iz „Obzora“. U Zagrebu. 1887.

45. Izložba učila I. obće hrvatske učiteljske skupštine u Zagrebu. 1871. Troškom izložbenoga odbora.

46. Školstvo Evrope i Amerike na svjetskoj izložbi v Beču god. 1873. Piše Fr. Šuller. 1874. Troškom spisovateljevim.

47. Zakon ob ustroja pučkih škola i preparandija za učiteljstvo obćih pučkih učiona u Hrvatskoj i Slavoniji i razpravo o njem u hrv. i slav. sboru god. 1874.

48. Reakcija proti školstvu. Preštampano iz „Napredka“. 1879.

49. Pučka knjižnica izdavana društvom svetojeronimskim. Knjiga XIV. Popularna fizika od dr. Bogoslava Šuleka. Zagreb, 1873.

50. Život Petra Velikoga, Cara Rusije. Izpisan od arkimandiste Anonie Katifora a preveda u jezik hrvatski s malim nadodanjem od O. F. Al. Tomikovicha. Na novoga izdanje In. pl. M. Maršovski. Budapešta. 1876.

51. Hrvatski Sokol. Zabavan i poučantjednik. Uređuje Dr. Dim. Demeter. God. I.

52. Ueber die Pflege der körperlichen und geistigen Gesundheit des Schulkindes. Von Prof. Dr. Bock. Leipzig, 1871.

53. do 63. Smilje. Zabavno-poučnilistka slikami za mladež. Izdaje hrv. pedag.-književni sbor. Tečaj I. 1873. Tečaj II. 1874. Tečaj V. 1877. Tečaj VI. 1878. Tečaj VII. 1879. Tečaj VIII. 1880. Tečaj X. 1882. Tečaj XI. 1883. Tečaj XIII. 1885. Tečaj XIV. 1886. Tečaj XV. 1887.

64. Lehrmittel - Ausstellung. (Stalna učilska razstava) Dunaj. Die permanente Lehrmittel-Ausstellung der Stadt Wien (VII. Westbahnhofstrasse 25). Ein Führer durch die zwölf Ausstellungsräume. Zusammengestellt von Aleksander Riss. Wien, 1885.

65. Iv. Koprivnik, c. kr. vadnični učitelj v Mariboru. Gluhomuteć in nja obrazovanje, z navodom, kako gluhoneme otroke doma izrejati in v domači šoli poučevati. Spisal Janez Koprivnik, c. kr. vadnični učitelj v Mariboru. Ponatis iz „Popotnika“. Cena 35 kr. Založil spisatelj. Maribor, 1888.

66. J. V. Supan v Mariboru:

1. Metrično računilo iz ploščić. Sestavil L. Lavtar, c. kr. profesor na učiteljišći v Mariboru. Št. 2. Z vsemi prilogami. Cena 20 gld. Prodaja J. V. Supan v Mariboru. Tegetthofstrasse, 16.

2. Brešura: Metrično računilo iz ploščić. L. Lavtar. Dunaj, 1887. Založil L. Lavtar. Prodaja Ig. pl. Kleinmayer & Feod. Bamberg v Ljubljani.

3. Broschüre: Der metrische Scheibchenrechenapparat. Den Denkgesetzen entsprechend construiert von Lukas Lavtar. Am Lager: J. V. Supan, Marburg, Tegetthofstrasse, 16. Wien 1887. Selbstverlag. Zu haben bei Ig. pl. Kleinmayer & Feod. Bamberg in Laibach. G.

Književnost.

„Vijolice“. Pesmi za mladost. Zložila Lujiza Pesjakova. V Ljubljani. Tiskal in založil J. R. Milic. 1889. 160 str.

Pod tem naslovom je izšla te dni knjiga, posvečena g. dr. Jarneju Zupancu, katera obsega nad 80 pesmij za mladino. Vsebina nastopna: I. Poklonilo; II. Obrazi iz prirode; III. Srčni glasovi; IV. Ubožec. Dramatičen prizor. — Mi moramo z veseljem pozdravljati vsak napredek na polji mladinske književnosti naše, kajti prav v tej stroki še živo pogrešamo dobrih spisov osobito v vezani besedi. Otroci radi čitajo pesmi, ki se tesno nanašajo na njihovo dušno življenje ter opisujejo prizore, kakeršne vidijo sami sleherni dan; zategadelj smo prepričani, da se bode ta knjiga hitro omilila čitajoči naši mladini. Gospá pisateljica je zbrala v lep šopek vse dišeče cvetove, kolikor jih je bilo raztresenih po gredicah „Vrtčevih“ in tudi drugod; mimo obrazov iz prirode so se ji po naših mislih najbolj po srečili obrazi iz otroškega življenja, ki nam jako zvesto rišejo mišljenje in čustvovanje z vso tisto naivnostjo in tistim ljubeznjivim humorjem, ki se pojavlja v otroških letih. — Srčni glasovi zvené resneje, po nekod celó otožno; vidi se, da resnično prihajajo iz srca, ki se veseli s preprosto deco, kadar je vesela, ali tudi toži z njo, kadar sili žalost v mlada rahločuteča srca. S kratka: „Vijolice“ so res vredne, da jih priporočamo in širimo med mladino, ki se bode izvestno radovala lepi vsebini, ali tudi nevedoma sprejemala obile nauke, ki se skrivajo v prozorni pripovedni obliki. Gotovo, prav je, da se gospá pisateljica skrbno izogiblje onemu praznemu in tudi neplodnemu moralizovanju, kakeršnega mrgolé nekatere mladinske knjige, in zato vemo, da ne bodo „Vijolice“ dolgočasile nikogar, ni mladine ni odraslih ljudi!

O vnani obliki nimamo omeniti dosti. Gospá Pesjakova piše lep in otroškemu duhu primeren preprost jezik; samo nekatere malenkosti nam ne ugajajo. Pisateljica prerada končuje stihe z II. deležniki sedanjega časa; epitheta nahajamo prepogosto na mestih, kjer bi jih pogrešali brez škode; naglas je po nekod prisiljen, tako tudi naravni besedni red (n. pr. „Nesrečen sem kot veter, brezbarvno ki divja“ — „Pozimske iz ječe hite koperneče“). Drugih malenkostij ne omenjamo. —

Pristavljamo še, da je knjiga ukusno natisnena in bogato okrašena, cena pa primeroma nizka. „Vijolice“ stanejo elegantno vezane z zlato obrezo 1 gld. 60 kr., broširane 1 gld. 10 kr. Dobivajo se v J. R. Milicevi tiskarni in v vsaki knjigarni. A. F.

D o p i s i.

Iz Sodrašice pri Ribnici na Dolenjskem dné 25. maja t. l. † Gospod Lovro Arko. (Izv. dop.). Iz med onih naših tovarišev, kateri so iz tako zvane «stare šole» izišli, kateri so v teku pretečenih štiridesetih letih na šolskem polji delovali — v času tako velikega prestvarjenja človeške družbe in razvijanja raznovrstnih stanov — v katerem času je tudi «ljudska šola» iz popred neznatnega kálu prospela in v mogočen faktor človeške družbe povzdignila se — bil je tudi gospod Lovro Arko tukajšnji umirovljeni nadučitelj in posestnik, koji je pretečeni četrtek o 1/2 2. uri popoludne — za plućnico — v 68. letu svoje dóbe mirno v Gospodu zaspal. Pogreb, kateri je bil danes, kazal je najočividneje, kako spoštovanje je ranjki užival v svoji nekdanji šolski občini in v vsem okraji. Iz vse fare prihiteli so stari in mladi k pogrebu, izkazat svojemu nekdanjemu učitelju in vzgojitelju zadnjo čast; prišli so iz bližnje okolice — iz Ribnice, Dolenjevasi, Velikih Lašč, Sv. Gregorja in Laškega Potoka — njegovi tovariši in tovarišice; pogreba udeležila se je vsa šolska mladina z učiteljstvom in krajni šolski svét. Sprevod vodil je prečastiti gospod Martin Skubic, častni kanonik, dekan Ribniški in ud c. kr. okrajnega šolskega svéta Kočevskega, z asistenco štirih gospodov duhovnikov. Učitelji zapeli so pokojniku pred hišo «Blagor mu» — potem bil je «Requiem» v tukajšnji farni cerkvi, ob jednem brala se je pri stranskem oltarji še

jedna maša za pokojnika — za tem bil je prevod na mirodvor. Nehoté prišle so mi na misel besede pesnikove:

„Zvonovi zvonite!
Domov ga spremite,
Od dela in teže
Adamov gré sin“.

Spremljala ga je velika množica hvaležnih njegovih spoštovalcev, njegovi nekdani učenci in učenke, delo njegovo 33. let. Na grobu zapeli so mu učitelji ganjeno »Jamica tiha«; malo katero okó ostalo je suho.

Iz življenja ranjega posnamem naslednje vrstice: Rodil se je leta 1821. v Sodraski fari. Njegova mladostna leta niso bila prijetna, nič posebnega mu niso obetala; z jekleno pridnostjo — večinoma samouk — pridobil se je kot pomagač cerkovnikov in organistov osnovne znanosti in tudi nekoliko prakse v orgljanji — tako, da je mogel pozneje vstopiti v preparandijo. Prva njegova učiteljska služba bila je v domačem kraju v Sodraski začeni s letom 1847., kjer je neprenehoma do leta 1866. deloval. Poleg vestnega opravljanja svojih službenih dolžnostij, je bilo v tem času njegovo delovanje na to obrneno, da je Sodraska fara novo šolsko poslopje dobila. To se je leto 1860. postavilo. Vender ne v tem, da se je to sploh sezidalo — ampak v tem, da je znal merodajne kroge in interese pridobiti za to, da so tako veliko — za tisti čas napravili posebno luksuzno in velikansko poslopje, katero je še dandanes dika našega trga in v katerej je sedaj trirazrednica — v tem je njegova zasluga. Gotovo se je zato potrebovalo mnogo truda, mnogo potov in besedi, da je v tedanjem času priprosti »šolmašter« kaj takega dosegel in izvršil. Od leta 1866. do 1874. deloval je nekoliko časa v Šmartinem pod Šmarjino Goro in 5 let v Zagorji ob Savi, dokler ni zopet v Sodrasko prišel kot — šolski vodja in nadučitelj. Od tega časa naprej posvetil je vse svoje moči in vso delavnost na to, da je postalo obiskovanje šole redno in da se je šola polagoma v dvo- in slednjič v trirazrednico povzdignila, kar je bilo vsled mnogobrojne šolske mladine potrebno. Leta 1888. v jeseni, torej pred dobrimi 8 meseci, stopil je v stalni pokoj — prepustivši čilejšim in mlajšem močem svojo nad 33. leti delajočo nalogo — vzgoje in učenje mladine, da si se mu je pozneje dostikrat milo storilo, ko je videl otroke v šolo iti, v zavod, kjer ni mogel sam več delovati.

Pokojnik bil je v zasebnem življenji jako miroljuben in potrpežljiv. Ni se v druge stvari, vzlasti ne v občinske zadeve, mešal. Vse svoje moči uporabljal in žrtvoval je vedno samo šoli. Bil je pravi učitelj — vzgojitelj, kajti jako pobožen bil je vsem faranom ne samo mladini v dober vzgled. Še ta mesec podal se je bil k romarski cerkvi »Novištifti«, da ondi opravi sv. spoved. Toda ravno o tej priliki prehladil se je jako in pogubna plućnica ustavila mu je življenje.

Ves čas svojega življenja bil je jako varičen. Privoščil se je samo neizogibne potrebe, radi tega pridobil se je bil precejšnje premoženje, katero je volil, ker nij otrok zapustil, svoji sorodnici in njeni hčerki; vender je tudi šoli volil 100 gld. in svojo knjižnico, 100 gld. za uboge v Sodraski župniji.

S pokojnikom izgubili smo učitelja-tovariša, kateri nam je kazal, da mora učitelj vse svoje moči edino svojem stanu žrtvovati, da mora za svoj težavni stan voljno trpeti, tudi preziranje in nehvaležnost svetá; da si more tudi v tem stanu pridobiti posvetnega blaga — sevéda, da je on to v preskrajni meri storil — ako ima človek resno voljo in jeklen značaj. On ni smatral življenja za »praznik«, ampak »za delavni dan«. Naj v miru počiva! A. L.

Z Blok na Dolenjskem. † Gospod Ivan Treven, tukajšnji nadučitelj, je v 26. dan preteč. meseca umrl. Služboval je tu užé čez 17 let in je bil iz vrste tistih vrlih starih učiteljev, ki se sicer v učiteljskih niso toliko učili, a izobraževali pa se sami takó, da so bili prav dejanski, spretni učitelji. Pokojnika je tu ljubila in spoštovala ne le šolska mladina, temuč tudi vsi, ki so ga poznali. Bil je odkritosrčen in miren mož ter pravi prijatelj šolski mladini, svojim sosedom in tovarišem. Bog mu daj večni mir!

Iz Črnomlja. Okrajna učiteljska konferencija bode tu v 10. dan julija t. l. ob 9. uri zjutraj po tem-le dnevnem redu: 1. Predsednik otvori zborovanje in imenuje namestnika. 2. Volita se 2 zapisnikarja. 3. Opazke c. kr. okrajnega šolskega nadzornika o nadziranji šol. 4. Razgovor o doslih ukazih in postavah. Razdelitev učnih ur na podlogi novih učnih načrtov. Vsak šolski voditelj izdela razdelitev učnih ur za svojo šolo ter jo pošlje 8 dni pred zborovanjem stalnemu odboru. Lepopisje v ljudski šoli s posebnim ozirom na obliko črk. 7. Poročilo knjižničnega odbora in pregled računa. 8. Volitev knjižničnega odbora. 9. Volitev stalnega odbora. 10. Posamezni nasvêti.

Iz Litijskega okraja. Okrajna učiteljska konferencija za Litijski okraj bode dné 13. jul. t. l. v Litiji, kjer se bodo razen navadnih točk še sledeče obravnavale: a) katerih napak naj se učitelj pri vzgoji šolske mladine izogiba, da doseže svoj namen. Poročevalec nadučitelj g. P. Gross. b) O domačih nalogah na deželi, poroča učitelj g. Iv. Bartl. c) Iz domoznanstva: Zemljepisni in zgodovinski opis Višnjegore. Poročevalec učitelj g. K. Črnologar. d) Razgovor o jednako-mernem postopanju pri izkazovanji in obravnavi šolskih zamud, — oprostiti in izpuščanji otrok iz šole.

Iz Novomeškega okraja. Ni dolgo, odkar sem Vam poročal, da se tudi v Novomeškem okraju prikazujejo osepnice, in da je bila šola Podgradom zaprta; a sedaj se je pa ta nesrečna nalezljivka uže bolj razširila. V Stopniški šolski občini so osepnice užé toliko zatrosene, da se je morala šola zapreti in pouk ustaviti, kar je pa slednjemu le na kvar. Umrlo je tudi nekaj šolskih otrok, pa ne mnogo, ker je vseh za osepnici umrlih do sedaj le 17. Daj Bog, da bi nas ta neprijetni gost kmalu ostavil!

Iz Postojnskega okraja 29. maja. Društvenino za drugega pol leta «učiteljskega društva za Postojnski okraj» so nadalje vplačali gg.: Bozja Josip, nadučitelj v Košani; Čuden Viktor, učitelj v Podragi; Pin Valentin, nadučitelj v Knežaku; Arko Matija, nadučitelj v Hrenovicah; Šuligoj Ivan, učitelj na Ostrožnembrdu; Punčuh Fran, učitelj v Podkrajih; Kostanjevec Josip, učitelj na Colu.

Da mi bode mogoče sestaviti računsko poročilo za glavno zborovanje našega društva, ki bode prve dni meseca avgusta v Vipavi, lepo prosim vse one p. n. g. g. društvenike, ki druge polovice še niso plačali, da blagovolé to kmalu storiti.

J. Dimnik,
blagajnik.

Iz Hrušice pri Ljubljani. Zahvala. Slavno društvo «Národna Šola» je za malo kraj-carjev tukajšnji šoli mnogo raznega šolskega blaga in po vrhu še devet matičnih zemljevidov podariti blagovolilo. Za ta precejšnji dar se podpisani v imenu krajnega šolskega sveta in šolske mladine najsrčneje zahvaljuje.

Fr. Klínar,
učitelj.

Iz Ljubljane. Iz seje c. kr. deželne šolskega sveta v 16. dan preteč. m. — Dozdanja enorazredna ljudska šola v Hotedersiči bode se (ako to tudi kranjski deželni odbor odobri) v šolskem letu 1890/91. razširila v dvorazredno. — Dozdanji nadučitelj na ljudski šoli v Boh. Bistrici g. Karol Bernard, imenuje se stalnim nadučiteljem na Jesenice; stalni nadučitelj na ljudski šoli v Kranjski Gori, g. Jos. Medic, prestavi se iz službenih ozirov na ljudsko šolo v Boh. Bistrico. — Dozdanji začasni učitelj na enorazredni ljudski šoli v Vrbovem, g. Anton Simončič, nastavi se tu stalno. — Izpraznjena tretja učiteljska služba na ljudski šoli v Šent-Vidu pri Ljubljani, oddá se stalni učiteljici v Boh. Bistrici, gspdc. Janji Miklavčič, učiteljska služba na enorazredni ljudski šoli v Šent-Mihelu pri Novem Mestu pa stalnemu nadučitelju v Podzemelji, g. Janezu Barlè-tu ter četrta učiteljska služba na ljudski šoli v Šmartinem pri Litiji stalni učiteljici v Žireh, gspdc. Aleksandrini Adamič. — Dozdanja stalna učiteljica za četrto učiteljsko mesto na četrterazredni ljudski šoli v Postojini, gspdc. Ivana Praprotnik, imenuje se stalnim dekliskim učiteljicam za prvo mesto na tej šoli, dozdanja stalna učiteljica v Senožečah, gspdc. Karolina Perušek, pa dekliskim učiteljicam za novoustanovljeno tretje mesto na ljudski šoli v Postojini. — Bivšemu beneficijatu v Harijah, zdanjemu župniku g. Janezu Škrjancu se je zaradi mnogoletnega uspešnega poučevanja v šoli za silo izreklo priznanje deželne šolskega sveta. — Po prošnji krajnega šolskega sveta v Šent-Jarnej se poludnevni pouk dovoli v prvem in drugem razredu za tekoče šolsko leto. — Sklep učiteljstva na c. kr. izobraževališči za učitelje, da se izključi gojenec, se odobri. — Povodom vprašanja nekega okrajnega šolskega sveta, kdo ima pravico, da nadučiteljem, oziroma šolskim voditeljem na četrterazrednih ljudskih šolah daje dopust, naznanja se krajnim šolskim oblastvam, da ta dopust dovoljevati sme krajni šolski svet.

— Učiteljska konferencija za šolski okraj Ljubljanskega mesta bode dné 11. julija t. l. ob 8. uri dopoldne v mestni dvorani po tem-le dnevnem redu: 1. Določitev predsednikovega namestnika in volitev dveh zapisnikarjev. 2. Opazke c. kr. okrajnega šolskega nadzornika o nadzorovanih šolah. 3. Poročilo o deških ročnih delih. Poročevalec g. učitelj in c. kr. okrajni šolski nadzornik Andrej Žumer. 4. Izbor učnih knjig in beril za šolsko leto 1889/90. 5. Poročilo knjižničnega odbora o stanji in računu okrajne učiteljske knjižnice. 6. Nasvêti o nakupu novih knjig za okrajno učiteljsko knjižnico, katere je najkasneje do 7. julija t. l. pismeno oglasiti pri knjižničnem odboru. 7. Volitev knjižničnega odbora za šolsko leto 1889/90. 8. Vo-

litev stalnega odbora okrajne učiteljske konferencije za šolsko leto 1889/90. 9. Samostalni nasvėti, katere je najkasneje do 7. julija t. l. pismeno oglasiti pri stalnem odboru.

Razpis učiteljskih služeb.

Št. 484

okr. š. sv. Na dvorazrednici v Podzemelji razpisana je nadučiteljska služba v stalno nameščenje. Letna plača 500 gld., funkcijska doklada 50 gld. in prosto stanovanje. Prošnje naj se vlagajo do 1. dne julija 1889. l. pri podpisnem uradu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Črnomlju dné 28. maja 1889. l.

Št. 393

okr. š. sv. Druga učiteljska služba na dvorazredni ljudski šoli v Bohinjski Bistrici z letno plačo 400 gld. razpisuje se v stalno, oziroma provizorično namestitev. Prošnje s spričevali vlagajo naj se do konca junija t. l. pri podpisnem uradu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Radovljici dné 26. maja 1889. l.

Št. 405

okr. š. sv. Umešča se izpraznjena služba učitelja in voditelja na dvorazrednici v Kranjski Gori. Letne plače je 500 gld., opravilne doklade 50 gld. in prosto stanovanje. Prošnje naj se vlagajo po predpisanem potu do konca meseca junija t. l. pri podpisnem uradu.

C. kr. okrajni šolski svèt v Radovljici dné 2. junija 1889. l.

Vabilo k naročbi.

Vse p. n. g. g. poluletné naročnike svoje uljudno opozarjamo, da jim z današnjo številko „Učiteljskega Tovariša“ poteče naročnina ter jih lepo prosimo, da bi blagovolili za drugo polovico tega leta navadno naročnino nemudoma poslati, da se jim bode list redno dalje pošiljal.

Prisrčno se zahvaljujemo vsem predragim sotrudnikom in prijateljem, ki z naročevanjem in dopisovanjem pripomorejo, do naš stari list krepko živi in vztrajno deluje za pravo blagodušnost dómu in šoli.

„Učiteljski Tovariš“ stane vse leto 3 gld., pol leta 1 gld. 50. kr. Novim g. g. naročnikom moremo ustrezati še z vsemi dozdanjimi številkami letošnjega lista.

Uredništvo in založništvo.

Za sv. birmo in razna druga darila priporočamo vsem p. n. č. gg. duhovnikom, c. kr. šolskim nadzornikom in okr. šolskim svetnikom, učiteljem in gdč. učiteljicam

VIJOLICE,

pesmi za mladost, spisala LUIZA PESJAKOVA. Cena elegantno vezanemu izvodu 1 gld. 60 kr., broširan. 1 gld. 10 kr. Dobivajo se v vsakej knjigarni in pri založniku, v J. R. Milicu, Ljubljani.